

Խաչատրյան Խ.

3155

Զագր

891.995

Խ-28

Թիֆլիս
1914

214/58

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀԱՏՐԵԼՆ

430

Զ Ա Ն Գ Ի

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԿԵՐՈՎ

891.995
Խ-28

ԹԻՖԼԻՉ
Տպարան «ԷՊՕԽԱ» Մուղեյսկի պրեսով. № 8
1914

2003

891.990-93

1403 Է

Խ - 28 ԽԵՃԵՏՈՒՐ ԽԵՃԵՏԲԵՐՆԻՅ

Յարգելի « Դղմի » լրագրի համարա-թիվ

29-ՃԻ-13

Զ Ա Ն Գ Ի

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԿԵՐՈՎ

1001
1921
Գ

ԹԻՖԼԻՉ

Տպարան «ԷՊՈՍՏԱ» Մուգէլսկի պեղծու. № 8
1914

Ներսէսն իր շանը հետ ապրում էր մի փոքրիկ սենեակում: Հարեաններն էին պառաւ տանտիրուհին և մի այլի գերձակուհի իր գեռահաս աղջկայ հետ: Սրանք էին ծերունու զրոյցընկերներն երբեմնակի, երբ նա սրտնեղում էր առանձնասենեակի չորս պատի մէջ:

Չմեռն էր: Երկար գիշերներ: Ժամը չորսից ճրագները վառւում էին: Հարեաններն էլ էին վառել: Իսկ ծերունի Ներսէսը գեռ երկար պիտի նստէր միտլթեան մէջ: Նա խնայողութեամբ էր բանեցնում վառելանաւթը:

Այդպիսի ժամերին ծերունին պառկում էր բազմոցի վրայ, մտքով տարւում հեռու անցեալը... Հետզհետէ միտն էին գալիս կինը, գաւակները... Երկու աղջիկը մեռան դեռ մանուկ հասակում: Նրանց յետեից կիսն էլ գնաց, մնաց մի հատիկ Սուրէն գաւակը—իր միակ յոյսը: Ծերունին ինչպէս էր սւսւում այդ մանկան վրայ...

Երեխան մեծացաւ, դպրոց էր գնում:

Սպրում էին երկսով սիրալիր: Օրերն անցնում էին աննկատելի:

Յանկարծ, բոլորովին անսպասելի, Սուրէնը հիւանդացաւ: Մրսել էր: Բժշկների դեղերը չօգնեցին: Չէ անցնում երկու շաբաթ, Սուրէնն այլ ևս չկար...

—Թշուառ եմ ես, թշուառ,—հեծկըռաց ծերունի Ներսէսը դառնագին: Նա շուռ եկաւ միւս կողքի վրայ: Այդ վայրկեանին ծերունու գիրկն ընկաւ շունն և սկսաւ լիզել նրա երեսվար գորւոյ արցունքի կաթիլները:

—Զանգի, էդ դ՞ու ես սիրելիս, իմ մեռնակութեան ընկեր Զանգի:

Բռնեց ծերունին շան վզից և մօտեցրեց շան դունչն իր երեսին:

—Միթիթարո՞ւմ ես ինձ, Զանգի, դ՞ու սիրելիս... Չէ, էն տեսակ խոր կսկիծը չեմ կարող մոռանալ... Սուրէնի մահուան մըրմուռը չի կարող սրտիցս դուրս գալ:

Շունը մեղմօրէն վնգում էր, աւելի էր կպչում ծերունուն, լիզում էր նրա ձեռները, երեսն և պոչը խաղացնում:

—Յիշո՞ւմ ես Զանգի, յիշո՞ւմ ես, այո, տեսնում եմ որ յիշում ես...

Ծերունին լռեց... Արցունքի խոշոր կաթիլները թափւում էին Զանգիի մարմնի վրայ:

Նա մտաբերեց այն օրը, երբ Սուրէնը չորսից բերաւ մի նիհար ու գզգզուած փոքրիկ շուն:

Ո՛հ, ինչպէս էր սիրում Սուրէնն իր գտած շանն և ինչ տեսակ խնամում նրան... Երբ Սուրէնը հիւանդացաւ, Զանգին չէր

հեռանում Սուրէնի մօտից՝ կուչ գալով՝ մտնում էր նրա ոտների միջև: Մեռաւ Սուրէնը, Զանգին անհանգիստ կոնձկոնձում էր և մի գլուխ վազվզում...

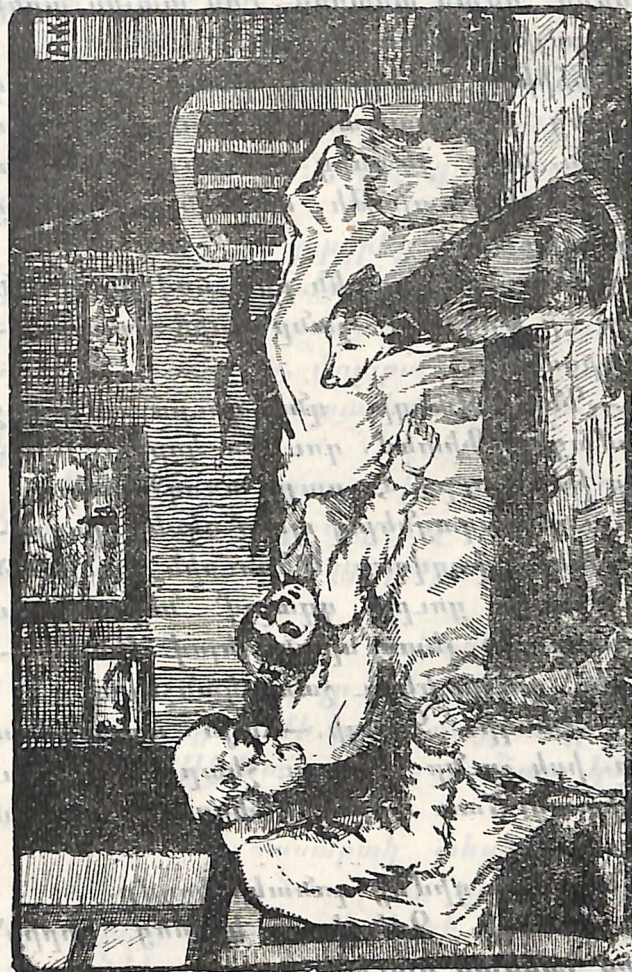
Այդ օրից անցել էին շատ տարիներ: Մոռանալ, ցրել իր վիշտը՝ ծերունին անգօր էր. կորուստն անփոխարինելի էր. հոգեկան վերքը խոր ու ծանր:

Ապրում էր այժմ Զանգիի հետ միայնակ. Ծերունու միակ սփոփիչը Զանգին էր — սիրելի Սուրէն որդու յիշատակը: Զանգիի հետ էր նա բաժանում իր աղքատիկ ճաշը: Իսկ երբ ծերունի ներսէսը խօսում էր Զանգիի հետ, շունն այնքան ըմբռնողաբար էր նայում տիրոջ աչքերի մէջ, որ կարծես ուզում էր պատասխանել նրա հարցերին:

Այսպէս էին գլորւում ծերունու դառնացած վերջին օրերը:

II

Չմեռուայ երկար գիշերներից յետոյ ցերեկները թէ և սկսել էին երկարիլ, բայց արևի ճառագայթները դեռ ևս անգօր էին երկիրը տաքացնելու: Օդը ցուրտ էր: Զիւնի հաստ շերտը բռնել էր երկրի երեսն և

Հայրիկ Զանգի չի կրնար մոռնալ Սուրենի

նրա որսուռ հատիկները գոյնզգոյն ակնեղէնների նման պսպղին էին տալիս արևի ճառագայթների տակ:

Խրճիթի ծածկուած դուռն ճռռալով բացուեց և սրտապատառ դուրս պրծաւ Զանգին. նրա յետևից էլ ծերունին: Նա վրայ բերեց խալաթի փէշերն ու ցրտից կուչ եկաւ:

Ամեն օր ծերունին ըստ սովորութեան դուրս էր թողնում շանը կարճ ժամանակով գրօններու.

— Գնա, Զանգի, գնա դուրս, մի քիչ թարմացիր: Գիտեմ, դու չես կորչիլ: Եղանակը թէև ցուրտ է, բայց առողջարար:

Շունը խաղացներով պոչը՝ սկսեց պտոյտներ անել, վազվզել: Ծերունին կանգնած դրութեամբ ցուրտ գգալով՝ ներս մտաւ սենեակը. քիչ յետոյ սրտնեղելով մինակութիւնից՝ դուրս եկաւ շանը կանչելու.

— Զանգի, Զանգի, — ձայն տուաւ նա շանը. իսկ շունը չկար ու չկար: — Ախ, դու անպիտան: Շատ կարելի է փողոցն է դուրս եկել:

Ներսէսը դիմեց դռնակի կողմը.

— Զանգի, Զանգի, — կրկնեց նորից՝ դուրս հանելով գլուխը:

Փողոցում շունը չերևաց:

— Այ, բեզ զարմանք, — շշնջաց Ներսէսը,

սը, — ճրտեղ պահուեցաւ: Հաւանական է որ հարևան շների հետ գնացած լինի:

Ծերունին դարձաւ սենեակը, հագաւ վերարկուն, դուրս եկաւ փողոց: Ման եկաւ մօտիկ բոլոր տեղերը: Մի քանի անգամ ետ եկաւ տուն, հարցրեց հարևաններին՝ չկար ու չկար:

Մէկ ամբողջ օր կորցրեց ծերունին ման գալու վրայ: Ուտել-խմել մոռացաւ: Միայն ուշ երեկոյեան վերադարձաւ նա տուն տխրազէմ, գլխակոր, մոլորուած:

Բակում նրան պատահեց հարևանի աղջիկը. —

— Իմ Զանգին կորաւ, — խղճալի ձայնով կանչում էր ծերունի Ներսէսը:

Աղջիկը լսեց կարեկցաբար և յայտնեց իր տեսածը. —

— Ախր, ես առաւօտ Զանգիին տեսայ. նա ուրախ-ուրախ պոչը խաղացներով փողոց վազեց, անցաւ մի քանի քայլ ու կրկին ետ եկաւ: Միթէ նա այստեղ չէ: Շատ կարելի է նրան գողացել են:

— Պառաւած, հասարակ տեսակի շուն էր. ո՞ւմ կարող էր նա պէտք գալ: Միայն իբրև Սուրէնիս յիշատակ, իբրև մենակութեանս ընկեր, ինձ համար թանկագին էր և ոչ մի շան հետ ես նրան չէի փոխիլ:

Ծերունին մտաւ իր բնակարանը:

Սենեակը նրան դադարկ ու մոռալ
թւաց: Նա թէև պառկեց բազմոցի վրայ,
բայց բունը չտարաւ: Շունչը կտրած ջղաձը-
գաբար ականջ էր դնում ամենաթեթիկ ոտնա-
ձայնին անգամ: Երբեմն նրան թւում էր՝ թէ
մէկը դռնն քչփորում է իսկ այնպէս, ինչ-
պէս անում էր Զանգին: Անգիտակցաբար
բաց էր անում դռնն, կանչում «Զանգի»,
բայց Զանգին չկար ու չկար: Մտամոլոր
ձերունին շտապում էր բակը, բաց անում
դռնակը, դարձեալ յուսախաբութիւն: Փո-
ղոցը դադարկ ու խաղաղ: Կտրուած սրտով
ձերունին վերադառնում էր բնակարանը:
Սրտի ալեկոծութեամբ ու յուզմունքով
անցկացրեց նա այդ գիշերը: Քունը բոլո-
րովին մօտ չեկաւ նրա աչքերին: Լուսա-
բացին վրան առաւ վերարկուն ու դուրս
եկաւ կրկին որոնելու:

III

Անցաւ երեք օր. ծանր օրեր: Զուր էր
նա ման գալիս Զանգիին գտնելու, զուր էր
նա ողջ գիշերներ արթուն լուսացնում
միտն մէջ և ականջը ձայնի պահում:

Շատ էլ ուզում էր չթափառել, անբուն

չմնալ և չյուզուել, բայց որ չէր կարողա-
նում: Հեշտ էր ասել մի մտածիր... Մի հա-
սարակ շան հետ անգամ ապրելու բաղդ
չունեցաւ անբաղդ ձերունին...

Այսպիսի ծանր տպաւորութեան տակ
էր ձերունին, երբ ներս մտաւ հարեանի
աղջիկը. —

— Պապի, ինչպէս տեսնում եմ շատ ես
մտածում, — ձերունուն տխուր տեսնելով՝
մեղմաբար նկատեց օրիորդը: — Գիտե՞ս՝ այս
րոպէիս ի՞նչ լսեցի: Պատմում են, որ շրջող
շնորսները Զանգիին ցանցով բռնել են և
հաւանական է որ տարած լինին սպանդա-
նոցը, ուր առհասարակ բռնած շներին մի
քանի օր պահում են. եթէ տէր է դուրս
գալիս, խօ վերադարձնում են, իսկ եթէ չի
յայտնւում տէրը, խեղդում են: Պիտի գնալ
այնտեղ ստուգելու:

Ձերունին հէնց որ սպանդանոց լսեց,
էլ րոպէ չկորցրեց. հագաւ վերարկուն, ճա-
նապարհ ընկաւ. —

— Գնամ քանի դեռ չեն խեղդել:

IV

Ծերունի Ներսէսն ահագին ճանապարհ ունէր անցնելու։ Մութն իջել էր արդէն, երբ մեծ նեղութիւններով հազիւ կարողացաւ սպանդանոցը հասնել։

Սպանդանոցը մի առանձնացրած շինութիւն էր, որի մեծ դռան մօտ կանգնած էր զիշերապահը։

— Բարի երեկոյ, որդի։

— Աստծու բարին, բիծա, ի՞նչ ես ուղում։

— Էս է ետրար էն շինութիւնը, ուր բերում են փողոցներից հաւաքած շներին։

— Հրամանք ես, սա է. քիչ էլ առաջ գնա, դանդը քաշիր, դուրս կգայ մէկ ուրիշ մարդ, նրան հարցրու։

Ծերունին մօտեցաւ ցոյց տուած դռանը, գանգահարեց, դուրս եկաւ մի մարդ՝ ձեռին ճրագը։

— Ի՞նչ ես ուղում, — ուշադիր գննելով ծերունու պատկերը ոտից մինչև գլուխը։

— Ես եկել եմ իմանալու՝ այստե՞ղ է ետրար մեր կորցրած շունը։

Օրուայ էս ժամանակը, էն էլ մթնագիշեր, ի՞նչ է պատահել քեզ. էլ չի՞ լուռանալու, չէիր կարող ցերեկով գալ. երևի

շունն ազնիւ տեսակից է, որ քո պարոն տէրերի քունը չի տարել և էսպէս անժամանակ քեզ ուղարկել են։

— Ես եմ տէրը, որդի, հեռու տեղից եմ գալիս, լուսով եմ դուրս եկել. քաղաքից դուրս ճամբէն շատ վատ էր և ցեխոտ, մեծ դժուարութիւններ կրելով հազիւ եմ կարողացել հասնել. ես էլ, ինչպէս տեսնում ես, ուժից ընկած, ծերացած մարդ եմ։

— Դէ՛հ որ էգալիսի նեղութիւններով եկել ես, գնա այն ծածկոցի տակ, ես խկոյն ճրագով կգամ։

Ծերունին գնաց ցոյց տուած տեղը։ Պահապանը ճրագով երեւաց։ Անցան երկար ծածկոցի տակով, որի երկարութեամբ վանդակների մէջ փականքներով լցուած էին ամեն տեսակի շներ, որոնք տեսնելով պահապանին և ծերունուն, սկսան աղիողորմ կաղկանձել և ոռնալ։

Օգը ծանր էր և խեղդող։

Ծերունի Ներսէսը զիտեց բոլոր վանդակները, տեսաւ բոլոր շներին, սակայն Զանգին նրանց մէջ չէր։

Պահապանը ծերունուն առաջնորդեց մէկ ուրիշ շինութիւն ևս։

Այստեղ էլ մօտեցաւ վանդակներին, աչքի անցկացրեց բոլոր շներին. սրանց մէջ էլ չերեւաց։ Յետոյ միտք արաւ՝ շատ կա-

բելի է աչքաթող արած լինիմ, արի ձայն տամ, Զանգին ձայնս ճանաչում է: Երեք անգամ «Զանգի» կանչեց, դարձեալ դուր, չկար ու չկար:

Միայն վերադարձին, երբ ուզում էին շինութիւնից դուրս գալ, առաջներին, անկիւնում, ճրագի լոյսի տակ, շների կաշիներ նշմարեց. ծերունու սիրտը վայրկեանապէս վկայեց՝ արի տես, թէ Զանգիիս խեղդած չլինին և կաշին հանած:

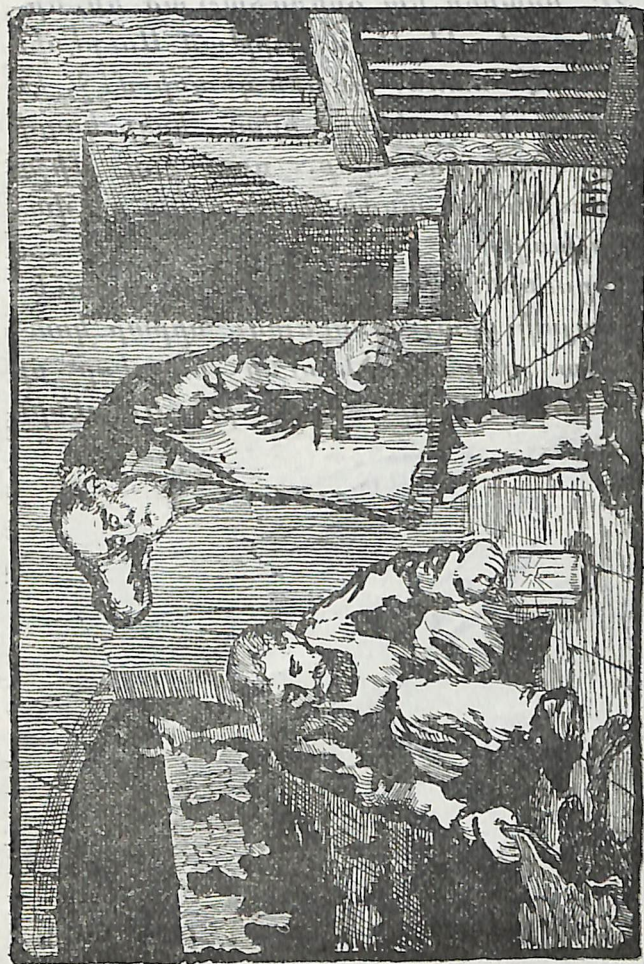
Պահապանի հետ մօտ գնացին, վրայից վերկալան մէկ երկու կաշի, վրայ երրորդը վերցնելիս՝ ծերունին ճանաչեց իր Զանգիի կաշին...

— Էս է որ կայ, ապա ես ինչ ասացի, էս ինչ տեսայ:

Ծերունի ներսիսի ծնկները ծալուեցին, անզգայ ընկնում էր երեսի վրայ, եթէ պահապանը թևից չբռնէր:

Ծերունին այլայլուեց, սկսեց դառնալին մրմնջալ. —

— Էն որ անիրաւ ձեռն է դիպել Սուրէնիս թողած յիշատակին և չի խնայել ծերութեանս վերջին օրերին: Էս տեսակ էլ բա՞ղդ: Նարաբ ինձ պէս էլ անբաղդ որմին եկած կլինի էս անիրաւ աշխարհը, թէ հէնց ես եմ. շունն ինչ մի մաթան բան է, որ նրա հետ էլ ապրելու բաղդ չունեցայ:

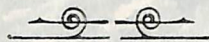

Վան, էս ինչ տեսայ:

էս ի՞նչ տեսակ աստղի տակ եմ ծնուել:

Ձէ, սրանից ետ օրերս հաշւած են, երկար չի քաշիլ. կերթամ, կերթամ Սուրէնիս կգանեմ էն սառն, անարե գետնի մէջ, էն սև հողի տակ, կգրկենք իրար, կողք կողքի կտանք, կհանգստանանք. գոնէ ընդ միշտ կազատուինք էս անմխիթար, դարդ ու վարամ աշխարհից:

Արցունքները միւրուքի վրայ գլորուելով, փայտի վրայ յենուելով՝ սիրտը կտառած յետ դարձաւ ծերունի Ներսէսը, որ գնայ, անդառնալի գնայ իր Սուրէնին գտնելու...

3155

Վաճառում են նոյն հեղինակի՝

1. Եսպոնիա 3 Կ
2. Ծիծաղաբեր, պատկերազարդ, 200-ի չափ ըն-
տիր, զուարճախօտութիւն — անեկղօտներ,
երկրորդ տպագ. բարեփոխած 30 Կ.
3. Ծննդեան ընծայ, մէկ պատկերով, երկրորդ
տպագր. բարեփոխած 5 Կ.
4. Զանգի, երկու պատկերով 5 Կ.

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊԵԿ.

Վերև յիշուած գրքոյկների պահետը մեզ մօտ
է. գումարով գնողներին մեծ դեղջ: Ցանկացողները
կարող են դիմել ամեն ժամանակ մեր մշտական հաս-
ցեով՝ Тифлисъ, Лысогорскій переулокъ № 6. Хача-
турյу Хачатуряну.

Ծախւում են նոյնպէս ամեն տեղերի զրափա-
ճառների մօտ:

0007328

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0007328

